IL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 30 ta' Marzu 2021

Appell numru: 166/2020

Il-Pulizija

vs.

Keith John GRECH

Il-Qorti:

1. Dan huwa appell minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar il-11 ta' Settembru 2020 fil-konfront ta' Keith John GRECH, karta tal-identità bin-numru 434684M li ġie mixli:

    Talli nhar l-4 ta' Mejju 2019 għall-ħabta ta' 13.50 u fil-ġranet u fix-xhur ta' qabel:

    Ikkaġuna biża li ser tintuża vjolenza kontra s-sieħeb/sieħba, il-konjugi/il-koabitanti jew martek/żewġek Corinne Grech Manz jew kontra l-propjeta'

tagħha jew kontra l-persuna jew il-propjeta' ta' xi ħadd mill-axxendenti jew dixxendenti tal-imsemmija persuna, aħwa subien jew bniet jew xi persuna msemmija fl-Artikolu 222(1).

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali, iddikjarat lil Keith John GRECH ħati tal-akkuża miġjuba kontra tiegħu u kkundannatu għal tlett xhur priġunerija li b'applikazzjoni tal-Artikolu 28A tal-Kodiċi Kriminali ġew sospiżi għal perjodu ta' sentejn. Il-Qorti, ai termini tal-Artikolu 412Ċ tal-Kodiċi Kriminali rabtet ukoll lill-ħati b'ordni ta' protezzjoni għal żmien sentejn mid-data tas-sentenza għall-protezzjoni ta' Corinne Grech Manz.

3. Illi Keith John GRECH appella minn din is-sentenza fejn talab lil din il-Qorti sabiex:

   (i) tħassar, tirrevoka u tannulla d-digriet mogħti mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali fejn ġiet miċħuda t-talba tad-Difiża sabiex tressaq bħala xhieda l-uffiċjali tal-Aġenzija Appoġġ u minflok tilqa' t-talba u tipproċedi sabiex tisma' tali xhieda jew tirrimanda l-atti sabiex tali smiegħ isir quddiem l-ewwel Qorti u/jew:

   (ii) tħassar, tirrevoka u tannulla s-sentenza appellata u minflok taqta' u tiddeċiedi billi tillibera lill-appellant mill-akkuża miġjuba u ssibu mhux ħati jew

   (iii) fil-każ biss li jiġu miċħuda l-ewwel żewġ talbiet jew li l-appellant jinstab ħati mill-ġdid, li tirriduċi l-piena għal waħda iktar konsona mal-livell ta' serjeta' tal-fatti u in

partikolari li tirrevedi l-kundizzjonijiet tal-Ordni ta' Protezzjoni billi tneħħieha jew billi għall-inqas tagħmilha possibbli għall-partijiet li jikkomunikaw fl-interess tal-minuri binhom. Dan kollu wara li stqarr is-segwenti:

i. Illi l-appellant ma ngħatax smiegħ xieraq għaliex ma tresqitx ix-xhieda tal-uffiċjali tal-Appoġġ. Meta rriżulta li dawn ma tħarrkux, saret talba sabiex jiġu mħarrka u l-Qorti tal-Maġistrati ċaħdet it-talba għaliex din qalet li kien imissu ressaq din it-talba qabel iżda li ġara hu li s-seduti tħarbtu minħabba l-lockdown relatat mal-Covid u l-appellant baqa' sal-aħħar ma jafx hiex se ssir is-seduta jew le. Huwa jgħid li lanqas biss irnexxielhu jiltaqa' darba mal-avukat tiegħu bejn il-lockdown u s-seduta u l-provi nstemgħu f'seduta waħda. Il-Qorti kellha tagħti ċ-ċans li wara l-provi tal-Prosekuzzjoni hu jressaq il-provi tiegħu u jħarrek ix-xhieda tiegħu.

ii. Ix-xhieda tal-uffiċjali tal-Aġenzija Appoġġ setgħu jitfgħu dubju raġonevoli favur l-akkużat u fin-nuqqas tal-prosekuzzjoni li tiproduċiehom, il-Qorti tal-Maġistrati kellha tippermetti li jitħarrku mid-difiża jew tiġbed l-iktar konklużjoni favorevoli għall-akkużat minn tali nuqqas.

iii. Il-Liġi tirrikjedi course of conduct u mhux inċident iżolat. Fil-ġranet u fix-xhur ta' qabel (hekk kif ġiet korretta l-akkuża) ma jirriżulta illi ġara xejn ta' theddid jew tgħajjir u ebda aġir intimidatorju ħlief f'żewġ inċidenti dubbjużi mhux fil-ġranet u x-xhur ta' qabel imma snin twal qabel.

iv. L-Artikolu 251B jikkontempla 'biza' ta' natura serja li twassal għat-terrorizazzjoni tal-vittma, għal sitwazzjoni fejn il-vittma tiġi mġiegħla tgħix ġornalment f'sitwazzjoni ta' biża' kontinwa u mhux għas-sempliċi ħsieb li jista' jiġri xi ħaġa. F'dan il-każ jirriżulta li l-iktar ħaġa serje li seħħet bejn il-partijiet kienu ġraw fis-snin ta' qabel u li fl-aħħar snin l-iktar ħaġa gravi kienet li nkisru fanal u mobile u ma jirriżultax li l-vittma kienet qiegħda tgħix fxi sitwazzjoni ta' biza'.

v. Talba biex jinstemgħu x-xhieda li ma nstemgħux quddiem l-ewwel Qorti.

vi. Il-piena inflitta eċċessiva.

Ikkunsidrat

4. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza **Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:-

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-

---

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u r-**Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina** 24 ta' April 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan** et, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

5. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

6. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

7. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

8. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3] Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe l-**Law of Evidence.**

9. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali,

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib**, 15 ta' Jannar 2009; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili**, 19 ta' Gunju 2008; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter**, 14 ta' Diċembru 2004; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u **Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina,** 24 ta' April 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak,** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**, 5 ta' Lulju 2002; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Diċembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et**, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża : -

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

10. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Bonavia** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; **Il-Pulizija vs Antoine Cutajar** ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; **Il-Pulizija vs Carmel Spiteri** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll **Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

11. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Thorne,**[5]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

12. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

13. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b'hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi

[5] Deċiża fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista' tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista' ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

14. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

15. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, **sure** fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni **lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni**. Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

[6] **R v Majid**, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2

16. Fil-każ Ingliż **Majid**,[7] Lord Moses stqarr hekk :

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

17. Inoltre, fil-ktieb tagħhom **The Modern Law on Evidence**, Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti : -

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

18. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **tas-sikurezza**. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Joseph Peralta** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza** għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

---

[7] ibid.

[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

19. U huwa biss meta jkun hemm **<u>id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża</u>** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

20. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-**best evidence rule**, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.

> L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.

Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

21. Illi f'dan il-każ, huwa importanti wkoll li din il-Qorti tirreferi għar-regola tal-**hearsay** u kif din tiġi applikata fil-kamp penali Malti. L-artikoli 598 u 599 tal-Kodiċi ta' Organizazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap 12) li jirregolaw il-**hearsay evidence**, u reżi applikabbli fi proċedimenti quddiem Qrati ta' Ġustizzja Kriminali bis-saħħa tal-artikoli 520(1)(d) u 645 tal-Kodiċi Kriminali jgħidu kif ġej:

598. (1) Bħala regola, il-qorti ma tiħux qies ta' xiehda dwar fatti li x-xhud igħid li ġie jafhom mingħand ħaddieħor jew li qalhom ħaddieħor li jista' jinġieb biex jagħti xiehda fuq dawk ilfatti.

(2) Il-qorti tista', ex officio, jew fuq oppożizzjoni tal-parti, ma tħallix jew tiċħad li jsiru mistoqsijiet bi skop li jittieħdu xiehda bhal dawk.

(3) Iżda l-qorti tista' ġġiegħel lix-xhud li jsemmi l-persuna li mingħandha jkun sar jaf il-fatti li għalihom jirriferixxu dawk ilmistoqsijiet.

599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra, l-aktar f'każijiet ta' twelid, ta' żwieġ, ta' mewt, ta' assenza, ta' servitù, ta' rjieħ ta'immobbli, ta' pussess, ta' drawwiet, ta' ġrajjiet storiċi pubbliċi, ta'reputazzjoni jew ta' fama, ta' kliem jew fatti ta' nies li mietu jew li jkunu assenti u li ma kellhom ebda interess li jgħidu jew jiktbu l-falz, u ta' fatti oħra ta' interess ġenerali jew pubbliku jew li jkunu magħrufa minn kulħadd.

22. Fil-kawża deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet : **Il-Pulizija vs Janis Caruana** tal-14 ta' Mejju 2012 mill-

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.

Imħallef Lawrence Quintano il-kwistjoni tal-**hearsay evidence** kienet ġiet indirizzata b'dan il-mod : -

21. Bir-rispett kollu, il-hearsay rule tagħna (fl-artikolu 599) mhix daqshekk riġida daqs kemm wieħed jaħseb. Fil-fatt l-ewwel parti ta' dan l-artikolu jgħid hekk:

> '599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra,'

22. Fil-fatt fil-kawża 'Joseph Mary Vella et versus il-Kummissarju tal-Pulizija' il-Qorti Kostituzzjonali nhar it-13 ta' Jannar 1988 qalet hekk:

> 'Issa, fil-każ preżenti, si tratta ta' depożizzjoni ta' xhud dwar x'qallu ħaddieħor li ma jistax jiġi prodott minħabba li x-xhud ġie marbut bis-sigriet professjonali fuq l-identita' ta'dan il-ħaddieħor. Ċertament il-klem ta' dan il-ħaddieħor jistgħu, fiċ-ċirkostanzi tal-każ, ikollhom importanza sostanzjali fuq il-mertu tal-kawża. Għalhekk il-Qorti ma tara l-ebda raġuni l-għala għandha tiddipartixxi millkonlużjoni tal-ewwel qorti (li tħalli lil dan ix-xhud jiddeponi).'

23. Ukoll fl-Ingilterra u f'Wales ir-regola tal-hearsay m'għadhiex stretta daqsa qabel. Il-Qorti Ewropea Dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fil-każ ' Al-Khawaja and Tahery versus the United Kingdom' tal-15 ta' Diċembru 2011 (deċiżjoni tal-Grand Chamber) qalet hekk f'pargrafu 130:

> 'However, the Court notes that the present cases have arisen precisely because the legal system in England and Wales has abandoned the strict common law ruel against hearsay evidence. Exceptions to the rules have been created, notably in the 1988 and 2003 Acts, which allowed for admission of ST's statement in Al-Khawaja's case and T's statement in Tahery's case.'

24. Fil-każ ta' Al-Khawaja, ST kienet għamlet rapport lill-Pulizija numru ta' xhur sewwa wara li kienet allegatament assaltata minn tabib. ST għamlet suwiċidju qabel il-ġuri. L-Imħallef li ppresieda ħalla li jinqara r-rapport waqt il-ġuri u ta direzzjonijiet appożiti. (Ara paragrafi 9 -19 tal-istess sentenza). Il-Grand Chamber ma sabitx vjolazzjoni talartikolu 6 (ara par.158 tas-sentenza).

25. Issa, jekk wieħed janalizza s-sitwazzjoni fil-każ li jinsab fil-preżent quddiem il-Qorti, ir-rapport bl-ebda mod ma jgħid li min għamel ir-rapport dwar is-serqa indika lill-appellant. Kieku kien hekk ir-rapport kien ikun prova li sar it-tali kliem iżda mhux prova li l-appellant wettaq is-serqa għalkemm l-istess rapport kien ikun jista' jintuża biex jikkorobora provi oħra. (Ara: Subramianiam v Public Prosecutor (1956) 1.W.L.R.956 at 969, PC).2 Fir-rapport odjern m'hemmx xi allegazzjoni bħalma ma għamlet ST fil-każ 'Al-

khawaja vs UK' jew xi sitwazzjoni simili għal dak li aċċettat il-Qorti Kostituzzjonali. Hawn għandna biss rapport li saret is-serqa, ta' xhiex, fejn u meta. Min għamel ir-rapport mhux Malti, ma semma lil ebda persuna bħala suspettat, u ma jistax joqgħod jinġieb Malta biex jikkonferma li saret serqa ta' laptop. Terġa' min għamel irrapport ma joqgħodx f'xi pajjiż fil-viċin.

26. Għalhekk il-Qorti, wara li rat iċ-ċirkostanzi tal-każ, u wara li rat l-artikolu 599 tal-Kap 12 res applikabbli għall-Kap 9, qed tiddeċiedi li fil-proċess teżisti prova li hija ammissibbli. Ir-rapport huwa prova li saret is-serqa u ta' xejn aktar.

23. Oltre minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Kriminali deċiża nhar l-24 t'Ottubru 2011 fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mario Azzopardi** ġie deċiż is-segwenti : -

Li l-artikoli relevanti dwar il-Hearsay Rule huma l-artikoli 598 u 599 tal-Kap 12 reżi applikabbli għall-Kap 9 bl-artikolu 645 tal-Kap 9.

Il-każ li mhux l-ewwel darba li ġie ċitat b'approvazzjoni dwar il-hearsay rule f'kawżi ta' natura kriminali huwa Subramaniam v. Public Prosecutor fejn insibu dan il-kliem:

> 'Evidence of a statement made to a witness by a person who is not himself called as a witness may or may not be hearsay. It is hearsay and inadmissible when the object of the evidence is to establish the truth of what is contained in the statement. It is not hearsay and is admissible when it is proposed to establish by the evidence, not the truth of the statement, but the fact that it was made. The fact that the statement was made, quite apart from its truth, is frequently relevant in considering the mental state and conduct thereafter of the witness or of some other person in whose presence the statement was made.'

Jekk wieħed jimxi mal-prinċipji ta' dan il-każ allura ċerti persuni li magħhom ikun tkellem l-allegat vittma jistgħu jkunu prodotti (per eżempju, psikologu, għalliem jew social worker, il-ġenituri jew qraba fil-qrib tal-allegat vittma). Dawn jistgħu jixhdu li l-allegat vittma tassew qal hekk. Tali xhieda hija biss prova li l-allegat vittma tassew qal hekk, iżda mhux li dak li qed jgħid l-allegat vittma huwa tassew minnu. Jekk wieħed jeżamina l-ewwel sentenza tal-artikolu 599 tal-Kap 12, wieħed jista' jikkonkludi li l-hearsay rule fil-Liġi tagħna mhix daqshekk assoluta. U filfatt hekk qalet il-Qorti Kostituzzjonali hija u tiddeċiedi il- każ 'Joseph Mary Vella et versus Il-Kummissarju tal-Pulizija' (13 ta' Jannar 1988) fejn il-Qorti kkonfermat digriet tal-Prim'Awla biex jitħalla jixhed Prokuratur Legali li kien marbut bis-sigriet professjonali. Dan tħalla jixhed mingħajr ma kellu jikxef isem it-terza persuna li kienet qaltlu biex il-fatti li fuqhom kellhom jixhed il-Prokuratur Legali. Peress li d-

depożizzjoni, li tista' tkun hearsay, tista' tkun prova diretta li ntqal xi ħaġa, ma tistax tiġi esklusa flistadju tal-eċċezzjonijiet preliminari.

F'dak li huma deċiżjonijiet kriminali, il-Qrati tagħna issa ilhom sew isegwu il-prattika dwar il-hearsay rule. (Ara dwar dan il-punt: Ir-Repubbblika versus Meinrad Calleja). Reċentement il-Qorti tal-Appell Kriminali diversament preseduta qalet hekk:'

> Fil-limit tal-użu li għamlet l-ewwel Qorti tal-okkorenza msemmija, ma hemm xejn irregolari. Hu ben stabbilit li waqt li prova hearsay ma hix prova tal-kontenut ta' dak li jiġi rapportat li ntqal, hi prova li dak rapportat li ntqal fil-fatt intqal fiċ-ċirkostanzi, data, post u ħin li ntqal u in kwantu tali hi ċirkostanza li meħuda ma' provi u ċirkostanza oħra tista' wkoll tikkontribwixxi għall-apprezzament li tagħmel il-Qorti.' (1 t'April 2011 'Il-Pulizija versus Fabio Schembri' preseduta mill-S.T.O. il-Prim Imħallef Dr Silvio Camilleri).

24. Apparti dan fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubbblika ta' Malta vs Angelus Vella**, deċiża nhar it-30 ta' Lulju 2015, ir-regola dwar il-**hearsay evidence** ġiet spjegata b'dan il-mod kwantu sempliċi daqskemm ċar-

> Ilu ben stabbilit minn din il-Qorti, kif anki rilevat mill-ewwel Qorti fis-sentenza tagħha, li mhux kull relazzjoni ta' x'qal ħaddieħor tikkostitwixxi hearsay evidence iżda jekk dak rapportat hux hearsay evidence jew le jiddependi mill-użu li wieħed jippretendi li jsir minn dak rakkontat. Jekk dak rakkontat jiġi preżentat bħala prova tal-kontenut tiegħu allura dak ikun hearsay evidence u bħala tali inammissibbli iżda jekk dak rakkontat jiġi preżentat mhux bħala prova tal-kontenut tiegħu iżda bħala prova li dak li ntqal verament intqal fiċ-ċirkostanzi ta' data, post u ħin li fihom intqal allura dan ma jkunx hearsay evidence u huwa ammissibbli għal ċerti għanijiet legali legittimi bħal sabiex tiġi kontrollata x-xiehda diretta tax-xhud li l-kliem tiegħu ikun qiegħed jiġi rapportat jew, fiċ-ċirkostanzi idoneji, anki sabiex tiġi korroborata xiehda diretta oħra.

25. Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi primarjament f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma' lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli

prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanzi ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

26. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti : -

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (*demeanour*) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

27. In definittiva, kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, iżda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "**unsafe and unsatisfactory**" fuq il-bażi tar-

riżultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "**unsafe and unsatisfactory**". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

Ikkunsidrat

28. Illi b'rabta mal-ewwel aggravju din il-Qorti tqis li mhix kompetenti biex tistħarreġ materja ta' ksur tad-drittijiet tal-bniedem specie l-ksur tas-smiegħ xieraq lamentat mill-appellant. Iżda kwantu tali aggravju huwa marbut mal-argument li l-Qorti tal-Maġistrati ma ħallietux jipproduċi xhieda fundamentali għall-każ tiegħu, din il-Qorti tqis li hija vestita bis-setgħa li tisħtarġu mingħajr ma tidħol f'materja ta' indoli kostituzzjonali.

29. Din kienet waħda mill-kawżi li ġiet imwaqfa minħabba l-Avviż Legali 61 ta' 2020 u l-Avviż Legali 65 of 2020. Illi l-ewwel seduta tal-kawża saret nhar l-1 ta' Novembru 2019 fejn ġew korretti l-akkużi u ġiet differita l-kawża għall-20 ta' Marzu, 2020. Nhar l-20 ta' Marzu 2020, iżda dakinhar, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) iddifferiet is-smiegħ tal-kawża għas-17 ta' Lulju, 2020 ai termini tal-Avviżi Legali

hawn fuq imsemmija. Sussegwentement, nhar is-27 ta' Mejju 2020 b'digriet ieħor, irrikjamat il-kawża għat-3 ta' Ġunju, 2020 u jirriżulta minn folio 11 li tali data tas-smiegħ ġiet hekk notifikata lill-appellant personalment. Jidher imbagħad kif fit-3 ta' Ġunju, din l-istess kawża reġgħet ġiet differita għall-10 ta' Lulju għal liema seduta deheru l-partijiet kollha nkluż għalhekk l-appellant debitament assistit.

30. Illi fis-seduta tal-10 ta' Lulju, 2020, wara li xehedet il-parti leża, il-Prosekuzzjoni ddikjarat għeluq il-provi tagħha u d-Difiża, wara li xehed anki l-imputat appellant, għamlet talba sabiex jixhdu s-social workers tal-Appoġġ li ssemmgħu fix-xhieda tal-parti leża. Il-Qorti pero' ċaħdet dit-talba għar-raguni li r-**risk assessment report** ma ġiex esebit u għalhekk ma kienx jifforma parti mill-atti proċesswali kif ukoll għar-raġuni li dan kien każ sommarju u għalhekk il-provi kellhom jitressqu f'seduta waħda.

31. **Illi f'dan l-istadju d-Difiża ma jirriżultax li insistiet bl-oġġezzjoni tagħha fis-sens li jiġi verbalizzat li kienet qegħda tirritjeni lil dawn ix-xhieda bħala xhieda indispensabbli għall-linja difensiva tagħha u li fiċ-ċirkostanzi eċċezzjonali li sabet ruħha fihom hija kienet qiegħda titlob differiment sabiex jittellgħu dawn ix-xhieda. Minflok, għaddiet sabiex tiddikjara l-għeluq tal-provi tagħha.**

32. Illi f'dan ir-rigward din il-Qorti tagħmel referenza għall-Artikolu 377(1) tal-Kodiċi Kriminali li jgħid is-segwenti:

> Meta jingħalaq is-smigħ tal-kawża, il-qorti, dak in-nhar stess, jekk jista' jkun, tagħti s-sentenza, billi tillibera jew tikkundanna l-imputat.

33. Illi d-domanda li dejjem tqum f'sitwazzjonijiet ta' din ix-xorta hija jekk il-Qorti tal-Maġistrati kellhiex skrupolożament tosserva d-dispożizzjonijiet ta' din il-Liġi u tgħaddi għas-sentenza jew kellhiex tkun iktar flessibbli u tikkonċedi mqar differiment wieħed sabiex jittellgħu x-xhieda rikjesti. Dan l-argument ġie diversi drabi affrontat minn dawn il-Qrati. Fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Frank Borg**, il-Qorti Kriminali[10] iddefiniet l-iskop tal-Artikolu 377(1) tal-Kodiċi Krimianli b'dan il-mod:

> L-iskop ta' dak l-artikolu hu sempliċement biex ikun impost fuq il-ġudikant l-obbligu tad-deċiżjoni sollecitata tal-kawża, u għaliex ma hemm xejn li jimpedixxi li għal raġuni ġiusta, anki mill-Qorti 'marte proprio' jerġgħa jinfetaħ is-smiegħ, sija pure biex tbiddel l-imputazzjoni..

34. Illi dan ifisser illi filwaqt li l-element ta' speditezza huwa l-ideal għaliex il-kawżi m'għandhomx jibqgħu jittwalu inutilment, il-Qorti mhix marbuta li tgħaddi għas-sentenza tagħha jekk ikun għad hemm raġuni ġusta sabiex il-kawża titkompla bħalma hi r-raġuni ġusta li jittresqu xhieda ammissibbli mil-Liġi.

35. Iżda, mill-każistika jirriżulta wkoll li fattur determinanti għal Qorti fid-deċiżjoni tagħha ta' jekk teżerċitax jew le tali diskrezzjoni skont l-Artikolu 377(1) tal-Kodiċi Kriminali, huwa l-komportament ta' dik il-parti li tkun hekk talbet li jinstemgħu xhieda oħra. F'dan ir-rigward hemm diversi sentenzi li trattaw dan is-suġġett mill-punto di vista tal-Prosekuzzjoni; iżda li l-loġika tagħhom tapplika anki għal każ bħal dak in eżami fejn kienet id-Difiża li ġiet imċaħħda milli ttella' x-xhieda hekk rikjesti. Fl-appell kriminali **Il-Pulizija vs. Monica Schranz,**[11] il-Qorti interpretat il-prova tar-riferta pożittiva tax-xhud, anki jekk dan ma deherx għas-seduta, bħala **prova ta' interess** da

[10] Deċiża 6 ta' Marzu 1964.
[11] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar il-21 ta' Frar 1997.

parte tal-Prosekuzzjoni għal dan ix-xhud. **Infatti, il-Prosekuzzjoni ma għaddietx biex tiddikjara l-għeluq tal-provi tagħha imma insistiet li kien għad kellha x-xhieda hekk notifikati x'ittella' fil-proċeduri**:

> L-esebizzjoni tar-riferta kienet indikazzjoni ċara li l-prosekuzzjoni ma kinitx qeda tirrinunzja għal dak ix-xhud għax kieku ma kien ikollha l-ebda interess li tesebixxi r-riferta relativa.

36. Illi dan il-prinċipju ġie ribadit ukoll fil-każ, **Il-Pulizija vs. Paul Gatt**[12] u fil-każ **Il-Pulizija vs. Victor Borg**[13]**:**

> F'din is-sentenza l-Qorti osservat li jekk xhieda tal-Prosekuzzjoni, għalkemm inġunti, ma jidhrux u dan bla ebda raġuni apparentement valida, l-ewwel Onorabbli Qorti għandha tiddiferixxi u tagħti l-provvedimenti opportuni fil-konfront ta' dawn ix-xhieda u mhux tgħaddi biex tiddeċiedi l-kawża.

37. Illi f'dan ir-rigward naraw ukoll is-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali, **Il-Pulizija vs. Anne Montfort**[14]:

> Illi ġie ritenut fl-Appell Kriminali ''Il-Pulizija vs. Domenico Savio Spiteri 5.1.1996 li la darba x-xhud ikun debitament notifikat u **sakemm il-partijiet ma jirrinunzjawx għalih** (emfasi ta' din il-Qorti) il-Qorti ma għandhiex tgħaddi għas-sentenza bla ma tisimgħu, imma jekk ix-xhud ikun indispensabbli għall-każ, il-Qorti kellha tiddiferixxi l-kawża għal data oħra u tipproċedi kontra x-xhieda skond l-Artikolu 441(4) reż applikabbli għall-proċeduri quddiem il-Qorti tal-Maġistrati bl-Artikolu 525(1)(a) tal-Ka.9. (App. Krim, ''Il-Pulizija vs. Savior Farrugia'' ġ25.7.1994ħ u oħrajn).

38. Illi l-Qorti tal-Appell Kriminali tkompli tosserva kif il-kwistjoni ċentrali allura hija dik tal-interess tal-parti hekk aggravata:

> Illi pero' f'dan il-każ, mill-verbal tas-seduta in kwistjoni mhux talli ma jidhirx li l-Prosekuzzjoni insistiet għal differiment jew li opponiet li l-kawża tinqata', iżda addirittura ġie verbalizzat li l-Uffiċjal Prosekutur iddikjara li ma kellux aktar provi x'jipproduċi. Di piu' l-parti leża li kienet ix-xhud prinċipali li kellha interess u li kienet debitament notifikata baqgħet ma dehritx u ħadd ma talab differiment f'isimha għal xi raġuni kwalsiasi.

---

[12] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fit-3 ta' April 1989.
[13] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-1 ta' Marzu 1984.
[14] Deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar it-30 ta' Settembru, 2004.

Kif ġie ritenut minn din il-Qorti diversament preseduta fil-kawża ‘’Il-Pulizija vs. Joseph Mohnani 28.4.1993: ‘’Din il-Qorti ma tistax tħares b’leġġerezza għall-verbali ta’ Qorti oħra fis-sens illi dawn għandhom jagħmlu stat fil-konfront tal-partijiet almenu prima facie sakemm ma jirriżultawx evidenti li tniżżel xi ħaġa bi żball’’[15].

39. Illi tenut kont ta’ dan l-insenjament ġurisprudenzjali, qiegħed jiġi osservat kif mill-verbal tas-seduta tal-10 ta’ Lulju, 2020, id-Difiża, una volta miċħuda t-talba għal produzzjoni tax-xhieda mill-Aġenzija Appoġġ, **minflok talbet differiment jew ivverbalizzat l-oġġezzjoni tagħha, iddikjarat[16] li qiegħda tagħlaq il-provi tagħha**. **Dan ma jħalli l-ebda lok għal interpretazzjoni oħra ħlief dik li b’dan il-mod, id-Difiża kienet qiegħda tirrinunzja għax-xhieda tagħhom.** Għaldaqstant, l-ewwel u t-tieni aggravju tal-appellant qedin jiġu respinti.

Ikkunsidrat

40. Illi fit-tielet u r-raba’ aggravji tiegħu, l-appellant jilmenta li mill-fattispecie tal-każ ma jirriżultawx l-estremi tar-reat ikkontemplat fid-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 251B tal-Kodiċi Kriminali. Dan l-Artikolu jgħid is-segwenti:

(1) Persuna li l-imġieba tagħha tikkaġuna lil ħaddieħor jibża’ li se tintuża vjolenza kontrih jew kontra l-proprjetà tiegħu jew kontra l-persuna jew il-proprjetà ta’ xi ħadd mill-axxendenti, dixxendenti, aħwa subien jew bniet jew xi persuna msemmija flartikolu 222(1) tkun ħatja ta’ reat jekk hija tkun taf jew imissha tkun taf li l-imġieba tagħha se tikkaġuna lil xi ħadd ieħor hekk jibża’ kull darba minn dawk l-okkażjonijiet,....

(2) Għall-finijiet ta’ dan l-artikolu, il-persuna li l-imġieba tagħha tkun waħda dubjuża jmissha tkun taf li tkun se tikkaġuna biża’ f’ħaddieħor li ser tin-tuża vjolenza kontrih f’xi okkażjoni jekk persuna raġonevoli li jkollha l-istess informazzjoni kieku taħseb li dik l-imġieba tkun ser tikkaġuna biża’ fil-persuna l-oħra f’dik lokkażjoni.

---

[15] Ibid.
[16] Fol. 20 tal-atti proċesswali.

41. Illi mill-lokuzzjoni ta' din il-Liġi jemerġu dawn l-elementi li jridu jiġu ppruvati:

(i) li s-suġġett passiv tar-reat ħass "biża". Il-Liġi ma tiddefinix xi tfisser b'"biża". B'hekk trid tingħata t-tifsira ordinarja għal din il-kelma. F'dan il-kuntest, il-biża titqies dik is-sensazzjoni fis-suġġett passiv li jagħraf li jkun riesaq lejh xi periklu li minħabba fih tista ssirlu xi ħsara lilu jew lill-proprjeta tiegħu jew ta' xi familjari tiegħu;

(ii) is-suġġett passiv irid ikun ħass din il-biża' f'iktar minn okkażjoni waħda (l-hekk imsejħa **course of conduct**). Dwar il-**course of conduct**, il-Qorti tal-Appell Kriminali fil-każ **Il-Pulizija vs. Raymond Coleiro**[17], qalet hekk:

> Biex ikun hemm htija taht l-artikolu 251B irid ikun hemm a course of conduct kif juri l-kliem "lil xi haddiehor hekk jibza' kull darba minn dawk l-okkazjonijiet". Jista' jkun hemm aktar minn okkazjoni waħda fl-istess jum u ghalhekk ikun applikabbli l-artikolu 251B xorta wahda[18].
>
> 'Dan kollu – u cioe` dawn l-affarijiet kollha li sehhew fil-kuntest ta' incident wiehed – ma jistghu qatt jammontaw ghar-reat kontemplat fl-Artikolu 251B imsemmi. Dan ir-reat gie evidentement ispirat mill-Artikolu 4(1) tal-Protection from Harassment Act, 1997 tal-Ingilterra, liema artikolu jipprovdi testwalment hekk:
>
> "A person whose course of conduct causes another to fear, on at least two occasions, that violence will be used against him is guilty of an offence if he knows or ought to know that his course of conduct will cause the other so to fear on each of those occasions." L-Artikolu 251B taghna – u hawn il-Qorti ser tuza ttest Ingliz proprju biex wiehed ikun jista' jara x-xebh u fejn saru t-tibdiliet – jipprovdi, fissubartikolu (1) tieghu, hekk: "A person whose course of conduct causes another to fear that violence will be used against him or his property or against the person or property of any of his ascendants, descendants, brothers or sisters or any person mentioned in sub-article (1) of article 222 shall be guilty of an offence if he knows or ought to know that his course of conduct will cause the other so to fear on each of those occasions…" (sottolinear ta' din il-Qorti).

[17] Deċiża nhar l-24 ta' April 2009.
[18] Deċiża 7 ta' Marzu, 2012.

Il-kliem "on each of those occasions" huma indikattivi li l-att materjali ma jistax isehh f'okkazjoni wahda izda jrid ikun hemm ghall-anqas zewg okkazjonijiet – proprju kif jinghad fil-matrici Ingliza, "on at least two occasions". Ghal xi raguni – fil-fehma ta' din il-Qorti kompletament illogika – il-kliem "on at least two occasions thallew barra". Fi kliem l-edituri ta' Blackstone's Criminal Practice, 2008:

'How separate the two occasions must be remains to be seen. The nature of stalking, the activity which primarily created the need for the new offences, might mean that the occasions are likely to be on separate days, although it may be possible to differentiate activities on one day where they can be viewed as not being continuous. The further apart the incidents, the less likely it is that they will be regarded as a course of conduct…It was recognised, however that circumstances can be conceived 'where incidents, as far apart as a year, could constitute a course of conduct'. The type of incidents would be those intended to occur on an annual event such as a religious festival or a birthday…'

"Dak li qed jigi deciz f'din il-kawza hu biss li incident wiehed (u, per di piu`, ta' minuti) ma jammontax ghal "course of conduct" ghall-finijiet talArtikolu 251B(1). Inoltre huwa evidenti li l-vjolenza kontemplata flimsemmi artikolu hija dik li talvolta tista' tigi perpetrata fil-futur u mhux dik li effettivament tkun giet kommessa. Il-vjolenza effettivament kommessa tigi punita taht disposizzjonijiet ohra tal-ligi. Ghalhekk l-appellant ser jigi liberat mill-imputazzjoni li tipotizza rreat kontemplat flArtikolu 251B(1) tal-Kap. 9.4

42. Illi fl-Appell Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Jeffrey Scicluna**[19] intqal is-segwenti:

"Biex ikun hemm ħtija taħt l-artikolu 251B irid jirriżulta li jkun hemm a course of conduct kif juri l-kliem: 'lil xi ħadd ieħor hekk jibża' kull darba minn dawk l-okkażjonijiet'. Jista' jkun hemm aktar minn okkażjoni waħda fl-istess jum u għalhekk ikun applikabbli l-artikolu 251B xorta waħda. Iżda kemm mill-imputazzjoni kif miġjuba kif ukoll mill-provi ma jirriżultax li kien hemm din a course of conduct fl-istess jum. Ix-xhud irreferiet għal x'ġara qabel iżda l-kliem tal-imputazzjoni jkopri jum wieħed biss. Barra dan ma jirriżultax li kien hemm xi kundanni oħra talappellant dwar theddid lil martu. Isegwi li l-appellant ma jistax jinsab ħati skont it-tieni imputazzjoni kif dedotta".

43. Illi huwa stabbilt allura li sabiex jissussiti r-reat in diżamina, issuġġett attiv tar-reat irid ikun aġixxa b'mod tali li pprovoka sensazzjoni ta' biża' fis-suġġett passiv tar-reat f'iktar minn okkażjoni waħda u li tali okkażjonijiet jeħtieġ li jkunu qrib xulxin fiż-żmien. U sabiex il-Qorti tasal

[19] Deċiża fil-21 ta' Frar 2012

tifhem jekk kienx hemm **course of conduct**, kultant ikun jeħtieġilha wkoll tanalizza r-retroxena tal-każ sabiex tifhem kif, fid-dawl ta' dik ir-retroxena li toħroġ mill-verżjoni tal-partijiet u minn xi provi oħra, anki inċident iżolat jistax jittieħed f'kuntest aktar wiegħsa minħabba sejre ta' ċirkostanzi li jsawru din ir-retroxena. Dan dejjem pero', irid ikun hekk rifless ukoll fil-perjodu ta' żmien indikat fil-komparixxi b'mod tali li l-imputat ikun jaf il-partikolaritajiet taż-żmien li fih huwa jkun qiegħed jiġi akkużat li jkun wettaq tali reati u jkun għalhekk jista' jħejji sew id-difiża tiegħu. Fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Alan Caruana Carabez**[20] il-Qorti tal-Appell Kriminali iddefiniet 'ir-retroxena' bil-mod segwenti:

> "…. f' kazijiet bhal dawn ir-retroxena ghal kull incident hija importanti biex il-Qorti tkun tista' tispigola l-incident izolat u accidentali minn agir abitwali ta' fastidju fuq periodu ta' zmien." Illi jidher allura li t-test li għandu jiġi adoperat biex jiġi stabblit jekk hemmx fastidju 'illeċitu' o meno huwa billi jiġi applikat it-test oġġettiv iktar milli dak soġġettiv filwaqt pero li jittieħed qies tal-fattispeċi kollha tal-każ u l-assjem taċ-ċirkostanzi kollha li setgħu wasslu lil kwerelant jieħu l-passi li ħa.

44. Illi fl-Artikolu 251B(2)[21] tal-Kodiċi Kriminali l-Leġislatur jintroduċi test oġġettiv sabiex jiġi eżaminat jekk il-komportament tas-suġġett attiv tar-reat, f'dik l-okkażjoni partikolari setgħax jagħti lok għal sensazzjoni ta' biża fis-suġġett passiv tar-reat. Issa x'jammonta għal "biża'" jaf ivarja minn persuna għall-oħra nonche minn ċirkostanza għall-oħra. B'hekk permezz ta' dan is-subinċiż il-ġudikant għandu japplika t-test tal-bniedem raġonevoli li wkoll irid jidħol fiż-żarbun tas-suġġett passiv tar-reat. Il-Qorti trid għalhekk tiżhen iċ-ċirkostanzi partikolari soġġettivi tas-suġġett passiv u

[20] Deċiża 21 ta' Ġunju 2007

[21] Għall-fini ta' dan l-artikolu, persuna li tkun qegħda ġġib ruħha b'mod dubjuż imissha tkun taf li dik l-imġieba tammonta għal fastidju ta' persuna oħra jekk fil-qjies ta' persuna raġonevoli jkollha l-istess informazzjoni din kienet kieku taħseb li dik limġieba kienet tammonta għal fastidju tal-persuna l-oħra.

tgħaddihom mill-għarbiel tat-test tar-raġonevolezza f'persuna ordinarja meta impoġġija f'dik is-sitwazzjoni **<u>f'kull waħda minn dawk l-okkażjonijiet.</u>**

45. Illi l-parte leża Corinne Grech Manz tixhed mhux biss fuq l-episodju ta' nhar l-4 ta' Mejju 2019; iżda ssemmi wkoll kif fil-passat kien hemm anki żewġ episodji oħra ta' vjolenza eżerċitata fuqha mill-appellant. Hija tgħid li darba minnhom l-appellant kien taha daqqa f'wiċċha. Dan l-episodju seħħ madwar tlettax il-sena qabel l-inċident meritu ta' din il-kawża. Darb'oħra tgħid li mbuttaha għal fuq fridge b'dan l-inċident seħħ madwar erba' jew ħames snin qabel l-inċident meritu ta' din il-kawża.

46. Din il-Qorti rat li l-appellant ġie mixli li huwa kkommetta r-reati de quo fl-4 ta' Mejju 2019 għall-ħabta ta' 13:50hrs u b'żieda awtorizzata wara li kienet diġa nbdiet tinstema' l-kawża, il-Qorti awtorizzat lill-Prosekuzzjoni sabiex iżżid ukoll il-frażi "u fil-ġranet u fix-xhur ta' qabel". Evidentement minbarra l-episodju tal-"4 ta' Mejju 2019 għall-ħabta ta' 13:50hrs" l-episodji l-oħra msemmija minnha – li jekk verament seħħew kienu jkunu episodji gravi – seħħew ferm lil hinn minn "u fil-ġranet u fix-xhur ta' qabel" l-episodju tal-"4 ta' Mejju 2019 għall-ħabta ta' 13:50hrs". B'hekk dawn iż-żewġt episodji l-oħra li Grech Manz tixhed dwarhom hawn fuq imsemmija jmorru lura snin sħaħ u għaldaqstant ma jistgħux jiffiguraw ruħhom fiċ-ċitazzjoni kif redatta.

47. Grech Manz tixhed dettaljatament dwar l-inċident li seħħ fl-4 ta' Mejju 2019 għall-ħabta ta' 13:50hrs. A fol 48 jirriżulta ċar li f'dan l-inċident hija ħassitha **terrified and scared of this men** (sic!)

because it was not only incident there were many other things before.

48. Fil-fatt il-Maġistrat ippruvat li tgħinha tispjega dak li għaddiet minnu billi qaltilha:

> In fact, can you tell us if this ever happened before, and what happened because the charges against him also covered covered days and months before this particular incident.

49. Ix-xhud tkompli żżid hekk :

> Yes, I was afraid every time I didn't do something right what suits him he flips he gets very very angry let's say I don't cut this bread straight These Maltese bread or, or they don't open them... and I leave a light on accidentally, he flips over and I, I lost, I came.

50. Ta' min jgħid li mhux ċar għall-liema perjodu hi kienet qed tirreferi fir-rigward ta' dawn l-episodji fejn l-appellant, allegatament kien "flips over" u kien isir "very very angry". Iżda mill-banda l-oħra din il-Qorti tifhem li hija kienet qegħda twieġeb lill-Maġistrat li kienet ċara fl-impostazzjoni tad-domanda tagħha b'riferenza għall-imputazzjonijiet li kienu jmorru lura għal jiem jew xhur qabel dan l-inċident tal-"4 ta' Mejju 2019 għall-ħabta ta' 13:50hrs". Jiġifieri din il-Qorti tifhem li dawn l-episodji setgħu seħħew f'dan il-perjodu.

51. Biss għalkemm din il-Qorti ma tiddubitax mill-veradiċita ta' dak li xehdet Grech Manz u dwar kif tgħid li ħassitha, mill-banda l-oħra ma tistax ma tosservax ukoll li l-istess Grech Manz, meta tiġi biex tiddeskrivi x'riedet tfisser meta tgħid li l-appellant kien "flips over" kif ukoll kien isir "very very angry", hi tispjega wkoll kif hi qatt ma ħassitha mhedda b'ħajjitha iżda li hi kienet tibża' mill-atteġġjament tal-appellant għaliex meta ma jogħogbux dak li hija kienet tagħmel kien jibda jgħajjat.

52. Fuq mistoqsija diretta mill-Qorti fuq kif huwa kif kien iġib ruħu meta kien jirrabja,[22] il-parte leża twieġeb li 'He shouts and screams'. Il-Qorti reġgħet tenniet din id-domanda lill-parte leża iktar 'il quddiem waqt ix-xhieda tagħha:

> Qorti: Does he ever tell you that I'm going to kill you or I'll go and kill my son or I'm not going to hurt you?
> Xhud: No, no.

53. Illi fuq domanda oħra li saritilha mid-Difiża fil-kontro-eżami għal darba oħra fir-rigward ta' kif iġib ruħu l-appellant meta hija ssemmi li 'he flips', hija twieġeb li ma jheddidhiex imma jibda jgħajjat:

> Avukat: Issa when you're saying that he flips, are we saying, does he threaten you in any way?
>
> Xhud: No he just throws stuff around shouts and screams and yells.

54. Illi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) setgħet legalment u raġonevolment temmen lil Grech Manz dwar il-fatti rakkuntati minnha. Il-kwistjoni kollha tibqa' li f'dawn il-każijiet ir-reat kontestat lill-appellant mhux sempliċiment li tikkaġuna biża' sempliċi – trid tkun biża' li se tintuża vjolenza kontrih jew kontra l-proprjeta tiegħu jew kontra l-persuna jew il-proprjeta ta' xi ħadd mill-axxendenti, dixxendenti eċċetra kull darba minn dawk l-okkażjonijiet. Iżda l-persuna li l-imġieba tagħha tkun waħda dubjuża jmissha tkun taf li tkun se tikkaġuna biża' f'ħaddieħor li ser tintuża vjolenza kontrih f'xi okkażjoni jekk persuna raġonevoli li jkollha l-istess informazzjoni

[22] Fol. 49 tal-atti processwali.

kieku taħseb li dik l-imġieba tkun ser tikkaġuna biża' fil-persuna l-oħra f'dik lokkażjoni.

55. Għalkemm f'dawk l-episodji fejn l-appellant kien jgħajjat u jitfa' l-affarijiet l-hemm u l-hawn, Grech Manz tgħid li hija ma kienetx tiġi mhedda mill-appellant.

> Qorti: Does he ever tell you that I'm going to kill you or I'll go and kill my son or I'm not going to hurt you?
> Xhud: No, no.

56. Għajjat waħdu mhux neċessarjament iwassal għall-integrazzjoni ta' dan ir-reat. Dan l-għajjat irid jiġi mqejjes mal-kliem użat, mal-kuntest li fih isir, mal-imġieba l-oħra tas-suġġett attiv u maċ-ċirkostanzi li jkun qiegħed iseħħ fihom. Mhux kull argument domestiku bejn koppja li jgħollu ftit leħinhom ma xulxin waqt l-argument iwassal biex jiġi integrat dan ir-reat! Iżda kull argument irid jiġi meqjus fuq il-merti u ċ-ċirkostanzi tiegħu.

57. F'dan il-każ, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) emnet il-verżjoni ta' Grech Manz – u dan kif kellha kull jedd li tagħmel – u ma kienx hemm raġuni oġġettiva għaliex ma setgħetx tagħmel dan. B'hekk dik il-Qorti emnet li minbarra l-inċident tal-4 ta' Mejju 2019, fil-ġimgħat u x-xhur ta' qabel kien hemm episodji fejn l-appellant kien ġab ruħu b'mod li qajjem biża' fil-parte civile li se tintuża vjolenza kontriha jew kontra l-proprjeta tagħha jew kontra l-persuna jew il-proprjeta ta' xi ħadd mill-axxendenti, dixxendenti eċċetra kull darba minn dawk l-okkażjonijiet.

58. Għalkemm mhux kull episodju t'għajjat mill-appellant setgħa kien tali li jista' jitqies li jnissel din it-tip ta' biża, hemm ukoll episodji

mistqarra minn Grech Manz fejn minbarra l-għajjat kien hemm ukoll dak li tiddeskrivi bħala li **he just throws stuff around shouts and screams and yells.** Din l-imġieba tal-appellant li waqt argument iwaddab affarijiet l-hemm u l-hawn ġiet ritenuta pruvata mill-Qorti tal-Maġistrati li seħħet fl-episodju tal-4 ta' Mejju 2019. B'hekk dik il-Qorti setgħet raġonevolment tikkonkludi li meta Grech Manz stqarret li **he just throws stuff around shouts and screams and yells** kien riflessjoni f'episodji preċedenti ta' dak l-inċident li seħħ fl-4 ta' Mejju 2019.

59. Fl-fehma ta' din il-Qorti, jekk minbarra għajjat kien hemm ukoll imġieba fejn is-suġġett attiv iwaddab jew igara affarijiet l-hemm u l-hawn – anke jekk is-suġġett attiv bil-kliem ma jkunx hedded lis-suġġett passiv – dik l-imġieba magħquda mal-għajjat ta' persuna li ssir "very very angry" tista' raġonevolment twassal għal sensazzjoni ta' biża' fis-suġġett passiv li se tintuża vjolenza kontriha jew kontra l-proprjeta tagħha jew kontra l-persuna jew il-proprjeta ta' xi ħadd qrib tagħha kif deskritt mill-Liġi. B'dik l-imġieba tiegħu – moqrija f'dak il-kuntest ċirkostanzjali partikolari, anke jekk tkun waħda dubjuża - is-suġġett attiv messu kien jaf li dak l-egħmil kien se jikkaġuna biża' fis-suġġett passiv li ser tintuża vjolenza kontrih in kwantu persuna raġonevoli li jkollha l-istess informazzjoni, f'dak il-kuntest, faċli kienet taħseb li dik l-imġieba kienet ser tikkaġuna biża' fil-persuna tas-suġġett passiv f'dik l-okkażjoni.

60. Naturalment, jekk verament il-fatti seħħew kif tixhed hi, żgur li mhix ħaġa sabiħa li żewġha jgħajjat u "he just throws stuff around". Il-fatt innifsu li l-appellant kien jitfa' jew igara affarijiet l-hemm u l-hawn juri element ta' imġieba vjolenti tal-appellant li jkun qiegħed

jiżvugaha fuq l-oġġetti li jiġu taħt idejh u li jwaddabhom l-hemm u l-hawn. Din l-attitudni vjolenti diretta lejn oġġetti mobbli u eżerċitata fuqhom magħquda ma' għajjat f'kuntest fejn is-suġġett attivi jiġi deskritt bħala 'very very angry' – f'aktar minn episodju wieħed – tintegra l-element tal-biża meħtieġ mifrux fuq medda ta' żmien li jista' jitqies bħala **course of conduct** rikjest mill-Liġi skont kif ravviżat mill-Artikolu 251B tal-Kodiċi Kriminali. Dan isib il-konfort probatorju tiegħu fl-aġir tal-appellant <u>dakinhar tal-4 ta' Mejju 2019</u> fejn beda jgħajjat u saħansitra jwaddab xi affarijiet ġewwa l-propjeta' li huwa kien jirrisjedi fiha flimkien mal-parte leża, seta' kien tali li ta lok għal biża fil-parte leża. Infatti, dan tixhdu hija stess meta bdiet tixhed fuq l-inċident tal-4 ta' Mejju 2019:

> Magistrate: No how did you feel at that time while this was happening?
> Witness: terrified and scared of this men, because it was not only incidents there were many other things before.[23]

61. Illi għaldaqstant, din il-Qorti qiegħda tiċħad it-tielet u r-raba' aggravji.

Ikkunsidrat

62. Illi għal dak li jirrigwarda l-ħames aggravju, din il-Qorti qiegħda wkoll tirrespinġieh għal raġunijiet diġa' elaborati aktar 'il fuq f'din is-sentenza b'rabta mal-ewwel u t-tieni aggravju.

[23] Fol. 48 tal-atti proċesswali.

Ikkunsidrat

63. Illi l-aħħar aggravju huwa dak relattiv għall-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta). F'dawn il-proċeduri t'appell mill-piena inflitta, din il-Qorti trid tistħarreġ jekk il-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati kienetx taqa' fil-parametri legali u jekk kienetx żbaljata fil-prinċipju jew kienetx manifestament eċċessiva.

64. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ikkundannat lill-appellant għall-piena ta' tliet xhur priġunerija sospiżi għal perjodu ta' sentejn kif ukoll rabtitu ai termini tal-artikolu 412C tal-Kodiċi Kriminali għal żmien sentejn mis-sentenza u dan bi protezzjoni ta' Corinne Grech Manz.

65. Illi f'dan il-każ il-piena prevista mill-artikolu 251B tal-Kodiċi Kriminali fiż-żmien meta seħħ il-każ kienet dik ta' :

> ta' priġunerija għal żmien minn tliet xhur sa sitt xhur jew multa ta' mhux inqas minn erbat elef u sitt mija u tmienja u ħamsin euro u ħamsa u sebgħin ċenteżmu (4,658.75) u mhux iżjed minn ħdax-il elf u sitt mija u sitta u erbgħin euro u sebgħa u tmenin ċenteżmu (11,646.87), jew dik il-multa u priġunerija flimkien.

66. Il-piena ta' tliet xhur priġunerija għalhekk kienet meqjusa mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala l-piena idoneja għal dan il-każ. Dik il-Qorti setgħet ukoll tissospendi l-effetti ta' dik is-sentenza in kwantu fl-atti tal-kawża ma jirriżultax li kien hemm xi impediment legali naxxenti mill-Liġi għall-applikazzjoni tal-artikolu 28A(1) tal-Kodiċi Kriminali fil-konfront tal-appellant. Biss din il-Qorti tosserva li f'dan il-każ ir-reat kien ukoll kwalifikat b'dak li jipprovdi l-artikolu 251H tal-Kodiċi Kriminali meta jgħid hekk : -

> **251H.** Il-piena għad-delitti msemmijin fl-artikoli 251 sa 251G, it-tnejn inklużi, **<u>għandhom</u>** jiżdiedu bi grad jew żewġ gradi f'kull wieħed mill-każijiet li ġejjin:

(*a*) id-delitt twettaq kontra il-konjuġi jew is-sieħba preżenti jew ta' qabel, minn membru tal-familja, persuna li tgħix mal-vittma jew persuna li tkun abbużat mill-awtorità tagħha:

Iżda f'dan il-paragrafu "konjuġi" tinkludi persuna li ż-żwieġ tagħha mal-akkużat ġie xolt jew ġie dikjarat null;

251HA. Il-piena stabbilita għad-delitti msemmija fl-artikoli preċedenti ta' dan is-subtitolu għandha tiżdied bi grad jew żewġ gradi f'kull każ imsemmi fl-artikolu 202, meta u kif applikabbli, iżda fejn dan il-Kodiċi jew xi liġi oħra diġà tipprovdi għal aggravju tal-piena fir-rigward taċ-ċirkostanzi msemmija f'dan l-artikolu, l-ogħla piena tista' tiġi mogħtija.

67. Jiġifieri meta l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) imponiet il-piena fil-minimu tagħha in bażi għal dak previst mill-artikolu 251B(1) tal-Kodiċi Kriminali hija naqset milli tapplika wkoll id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 251H u 251HA tal-Kodiċi Kriminali fil-mument tal-ikkalibrar tal-piena. Jiġifieri f'dan il-każ, il-piena li ingħatat ġiet taħt il-minimum previst fiċ-ċirkostanzi, iżda l-Avukat Ġenerali, għalkemm intavola appell f'dan il-każ minn konsegwenza tas-sejbien ta' ħtija, naqas milli jappella f'dan is-sens.

68. F'dawn iċ-ċirkostanzi din il-Qorti ma tqisx li tista' tibdel il-piena inflitta mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) li diġa hija anqas minn dak li l-appellant suppost li kellu jeħel meta huwa ġie misjub ħati tar-reat kontemplat fl-artikolu 251B(1) tal-Kodiċi Kriminali.

69. Inoltre l-aggravju jikkontesta b'mod partikolari l-ordni ta' protezzjoni maħruġa ai termini tal-Artikolu 412Ċ tal-Kodiċi Kriminali. Il-Qorti tal-Maġistrati għaddiet sabiex toħroġ ordni ta' protezzjoni ai termini tal-Artikolu 412Ċ tal-Kodiċi Kriminali flimkien mas-sentenza ta' priġunerija ta' tlett xhur sospiżi għal perjodu ta' sentejn mid-data tas-sentenza.

70. Issa f'dan ir-rigward, din il-Qorti tagħmel referenza għal diversi sentenzi li ngħataw fuq dan il-punt tal-Liġi fejn jidher kif kien deċiż li tiġi revokata ordni ta' protezzjoni:

> Illi din il-Qorti f'diversi okkazzjonijiet sahhqet illi l-artikolu 412C isib applikazzjoni biss pendente lite. Dan ghaliex tali Ordni tista' tinhareg biss fil-konfront ta' persuna "akkuzata" u mhux ukoll kontra l-persuna misjuba "hatja" u dan fit-termini ta' l-istess disposizzjoni tal-ligi. Illi l-Qorti ghandha s-setgha biss illi mad-decizjoni finali taghha tordna il-hrug ta' Ordni ta' Trazzin fit-termini tal-artikolu 382A tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta u ghalhekk l-Ordni mahruga fit-termini ta'l-artikolu 412C tal-Kodici Kriminali ma sibx applikazzjoni f'kaz ta' sejbien ta' htija u, ghalkemm, ghal motivi differenti minn dawk indikati fir-rikors ta'l-appell, se tigi revokata.[24]

71. L-ordni ta' protezzjoni fil-każ preżenti ma saritx fil-mori tal-kawża. B'applikazzjoni kwindi tal-interpretazzjoni hekk mogħtija mill-Qrati tagħna f'dan ir-rigward, din il-Qorti sejra tirrevoka l-ordni ta' protezzjoni hekk magħmula.[25]

72. Għaldaqstant l-aggravju numru sitta qiegħed jintlaqa' limitatament fuq dik il-parti tiegħu li titratta l-ħruġ ta' ordni ta' protezzjoni.

DECIDE

Konsegwentement, din il-Qorti tilqa' l-appell limitatament f'dik il-parti tas-sitt aggravju li titratta l-ħruġ tal-ordni ta' protezzjoni fil-konfront tal-appellant in segwitu għas-sejbien ta' ħtija tiegħu fis-sentenza appellata u

---

[24] **Il-Pulizija vs. Oscar Robert Magri** deċiża nhar it-30 ta' Settembru, 2020.

[25] Fil-kontemp, il-Qorti tirreferi lill-qarrej għas-sentenza mogħtija illum stess fl-istess proċeduri fuq appell interpost mill-Avukat Ġenerali dwar dan l-istess fatt fis-sens li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma setgħetx fis-sentenza kundanntorja tagħha torbot lil ħati fit-termini tal-artikolu 412Ċ tal-Kodiċi Kriminali iżda semmai setgħet torbtu taħt artikoli oħra tal-Kodiċi Kriminali.

b'hekk tħassar dik il-parti tas-sentenza fejn il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ordnat il-ħruġ tal-ordni ta' protezzjoni ai termini tal-artikolu 412C tal-Kodiċi Kriminali fil-konfront tal-appellant bi protezzjoni tal-parte lesa Corinne Grech Manz.

Altrimenti tiċħad l-appell fil-kumplament tiegħu.

Aaron M. Bugeja,
Imħallef